

KINCSES HÍREK

Nem fenékgig tejföl...

Másfél évvel ezelőtt számoltunk be arról, hogy EU támogatást nyertünk a piac fejlesztésére. Másfél évvel idősebben és sok tapasztalattal gazdagabban augusztus végére sikerült 'előzetesen lezárunk a projektet', ahogy azt az EU szakzsargonban mondják. A szerzett tapasztalataink a legjobb esetben is vegyesek. A támogatást nyújtó szervezet rettentően rugalmatlan és lassú volt, szinte minden rá vonatkozó határidőt lekészt, rengeteg értelmetlen bürokratikus feladattal nehezítette a már megnyert támogatás 'lehívását', és ezt követően az elszámolást. Különösen idegesítő volt, hogy ezek a szabályok sok esetben feleslegesen drágították is a beszerzett termékeket, szolgáltatásokat. Például csak olyan termékek voltak beszerezhetőek, amelyekről legalább három független cégtől képesek voltunk teljesen összehasonlítható formában (26 ellenőrzési pont!) árajánlatot beszerezni. Ez mondjuk egy napelemes aszaló esetén nem is könnyű feladat. Használt termék akkor sem volt beszerezhető, ha újszerű volt és sokkal olcsóbb, mint egy ténylegesen új. Ha egy termék ára változott a pályázat írásakor tervezetthez képest - akár csak egy forintot - módosítani kellett (volna) a támogatási szerződést, meg akkor is, ha csökkent az ár. Egy szerződés módosítás átfutása viszont több hónap. Ez alatt persze megint változhatott az ár.... Biztos, hogy aki milliárdokat nyer és paragrafus-rágcsáló tanácsadók és szakértők tömegét meg tudja fizetni, annak jó üzlet lehet egy ilyen EU támogatás, de számunkra 'kis játékosok' számára inkább tanulságos volt.

ELFOGYUNK?

DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK A MARCALI JÁRÁSBAN

Somogy megye lakónépessége az elmúlt öt évben több mint 13 ezer fővel csökkent, ami 4,2%-os fogyásnak felel meg. A megye minden járása - a siófoki kivételével - népességszám-csökkenést mutatott. A legnagyobb

mértékben a két határ menti járás Csurgó és Barcs népessége fogyott, ezenkívül még a tabi járásban volt az átlagosnál jóval nagyobb fogyás. A Siófoki járás létszámának változása stagnálásként értékelhető, bár minimális lakónépességszám csökkenés itt is megfigyelhető volt az elmúlt öt évben, de ez inkább kisebb ingadozásnak látszik, az elmúlt 10 évet vizsgálva pedig elmondhatjuk, hogy ez az a járás a megyében, mely sikerrel stabilizálta az itt élők számát. Megyei szinten a népességfogyás nagyobb része (nagyjából a két-harmada) a természetes fogyásnak köszönhető, vagyis annak, hogy a halálozások száma mintegy 70%-kal magasabb a születéseknél, s további harmada a vándorlási veszteség számlájára írható. Egyedül a siófoki járás mutatott pozitív vándorlási egyenleget az elmúlt 5 évben. Lakosságárányosan a legnagyobb vándorlási veszteség a barcsi, a kaposvári és a csurgói járásban volt megfigyelhető.

A lakónépesség változása 2011-2016 között Somogy megye járásaiban, valamint a népmozgalmi mutatószámok alakulása

	Lakónépesség száma 2016. év végén*	Lakónépesség változása 2011-2016 között, fő	Lakónépesség változása 2011-2016 között, %	Természetes szaporodás/fogyás 2011-2016 között, 1000 főre vetítve	Belföldi vándorlási különbözet, 2011-2016 között, 1000 főre vetítve
Somogy megye	306698	-13308	-4,2	-29,2	-14,3
Barcsi járás	22614	-1515	-6,3	-33,2	-29,4
Csurgó járás	15902	-1042	-6,1	-40,5	-20,8
Fonyódi járás	33276	-1365	-3,9	-28,5	-16,8
Kaposvári járás	112758	-5830	-4,9	-27,3	-21,0
Marcali járás	33432	-1362	-3,9	-33,3	-16,4
Nagyatádi járás	25066	-1197	-4,6	-27,7	-16,2
Siófoki járás	51411	-309	-0,6	-23,4	15,0
Tabi járás	12239	-688	-5,3	-41,9	-18,0

*A népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat.

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A Marcali járás demográfiai szempontból belesimul a megyei átlagba: demográfiai mutatóik sem nem kiemelkedően jók, sem nem kiemelkedően rosszak. A lakónépesség száma 2011 év végén 34,8 ezer főt tett ki, ami 3,9%-kal, 33,4 ezer főre csökkent 2016. év végére. A csökkenésnek két oka volt: egyfelől a halálozások száma 80%-kal haladta meg az élveszületéseket, másfelől a vándorlási veszteség 600 fős volt (ez lakosságárányosan a megyei átlagnak lényegében megfelelő mértéket jelent). A járás településeinek

demográfiai viszonyai azonban jelentősen különböznek, amiben szerepet játszik a Balaton közelsége (jómódúbb partmenti települések), egy-egy települési szegregátum népességszámának növekedése, a munkahelyek kínálata és elérhetősége, valamint egyre jelentősebb mértékben a külföldiek ingatlanvásárlása is (azonban ők nem minden esetben növelik a lakónépességet, pl. ha csak az év egy részét töltik a településen).

Ha részletesebben vizsgáljuk a járás településeit láthatjuk, hogy összesen 6 olyan település van, ahol növekedett a népességszám 2011 és 2016 között. A legnagyobb mértékű növekedés (29,2%) Nemeskisfaludon volt, ahol öt év alatt 137-ről 177 főre emelkedett a lakónépesség, s ez a növekedés már 2008 óta tart. E kiemelkedő mértékű növekedés hátterére a községben működő idősek otthona ad magyarázatot. Egy alapítvány által működtetett intézményről van szó, melyhez néhány éve egy értelmi fogyatékos gyerekeket gondozó részleg is csatlakozott. Az intézmény beköltözkéskor helyi lakosnak bejelentett lakói jelentik a népességnövekedés forrását a faluban, amelynek népessége ezt leszámítva rendkívül elöregedettnek számít (gyerekszületés az elmúlt öt évben nem is történt).

A többi növekedést elkönnyelhető településen jóval szerényebb mértékben (1,4-2,6% között) emelkedett a lakosság száma (ez abszolút számban néhány fős növekedést takar). Közéjük tartozik: Vörs, Somogysimonyi, Balatonmáriaifürdő, Szegerdő és Varászló. Ezek közül egyedül Balatonmáriaifürdő az, melynek már a 2000-es években is nőtt a népessége. Somogysimonyi, Vörs, Szegerdő és Varászló népessége a rendszerváltás óta folyamatosan csökkent. Ez a csökkenés fordult meg a 2010-es évtizedben, amikor e településeken stabilizálódott a népesség száma.

Két településen, Hosszúvízen és Somogyzsitfán stagnált a lakosság száma 2011 és 2016 között, míg a járás jelentősebb részén, a további 29 településen csökkenés volt tapasztalható. 10% feletti volt a lakónépesség fogyása Libickozma, Főnyed, Szőkedencs, Gadány, Hollád és Sávoly településeken. A legnagyobb abszolút számú fogyás a nagyobb népességszámú településeken figyelhető meg: Marcaliban 5 év alatt 570 fővel lett kevesebb a lakónépesség, Böhönyén 109 fővel.

Leggyorsabban növekvő és csökkenő lakónépességű települések 2011 és 2016 között a Marcali járásban, valamint a népmozgalmi mutatószámok alakulása*

	Lakónépesség száma 2016. év végén*	Lakónépesség változása 2011-2016 között, fő	Lakónépesség változása 2011-2016 között, %	Természetes szaporodás/fogyás 2011-2016 között, 1000 főre vetítve	Belföldi vándorlási különbözet, 2011-2016 között, 1000 főre vetítve	
növekvő települések	Nemeskisfalud	177	40	29,2	-518,2	759,1
	Vörs	475	12	2,6	-45,4	28,1
	Somogysimonyi	90	2	2,3	-79,5	-45,5
	Balatonmáriaifürdő	677	14	2,1	-31,7	37,7
	Szegerdő	209	4	2,0	-9,8	24,4
	Varászló	142	2	1,4	-50	64,3
csökkenő települések	Sávoly	486	-54	-10,0	-35,2	-79,6
	Hollád	211	-27	-11,3	-79,8	-25,2
	Gadány	308	-40	-11,5	-135,1	5,7
	Szőkedencs	233	-33	-12,4	-94	-75,2
	Főnyed	72	-12	-14,3	0	-154,8
	Libickozma	27	-6	-18,2	-30,3	-181,1

*A népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat.

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatói adatbázis

A növekedés/ fogyás mögötti tényezők azonban különbözőek az egyes településeken: a növekvő lakónépességű településeken minden esetben természetes fogyás volt tapasztalható, a növekedés tehát vándorlási nyereségnek tudható be: annyian költöztek e községekbe, hogy ez ellensúlyozni tudta a népesség számának természetes csökkenését, de több születés, mint halálozás nem történt (Somogysimonyiban a belső vándorlási egyenleg negatív, itt minden bizonnyal külföldiek költözése áll a kis létszámú népesség-növekedés mögött).

Azonban vannak a Marcali járásban olyan települések, amelyekre jellemző a születések növekvő és a halálozásokét meghaladó száma. Ezek a következő települések: Nemesdéd, Szenyér, Somogysámsón, Pusztakovácsi. 100 főre vetítve – népességarányosan vizsgálva tehát - e településeken születik a legtöbb gyermek, illetve közéjük csatlakozik még ebben a mutatóban Somogyszentpál és Hosszúvíz is. Hogy ezen települések népessége összességében mégis csökkent, annak az oka, a nagy termékenységhez nagy elvándorlási kedv is társul, ezekből a falvakból. Ezek ugyanis jellemzően olyan települések, ahol a gyorsan növekvő arányú roma/cigány közösség már dominálja a gyermekvállalást, vagyis ahol a gyerekek többsége roma. (Szenyér már hivatalosan – a népszámlálási adatok szerint is – roma többségű település.)

A legnagyobb mértékben fogyó települések (Főnyed kivételével) természetes fogyással jelentősen érintettek, akiket emellett még elvándorlási többlet is jellemez (Gadány pozitív vándorlási többlete szintén abból fakad, hogy az Elesett Öregéért Alapítvány szociális intézményt működtet a faluban, s az ide költözők növelik a község bevándorlóinak számát). Főnyed

nagyon kicsi település, itt összesen 3 születés és 3 halálozás történt a vizsgált öt évben, a vándorlási veszteség miatt azonban csökken a lakossága.

Mint mondtuk a járás hat növekvő lélekszámú települése vándorlási nyereséget mondhat magáénak, de rajtuk kívül van még további 14 település, melyek az elmúlt öt évben nyertek a bevándorlással. Ide tartoznak a partmenti települések Balatonberény, Balatonkeresztúr, valamint Balatonszentgyörgy, ezen kívül még Vése, Kéthely és Mesztegnyő is.

A néhány szerencsésebb település kivételével azonban összességében a fogyás, az elvándorlás (ebben szerepet játszik a külföldre költözés) és az öregedés jellemző a járásra. 2016 év végén 100 fiatakorúra (15 év alattiak) már 160 időskorú (65 év feletti) jutott a járásban (ez az ún. öregedési index), mely egyes településeken kritikus értéket mutatott (pl. Szőkedencs, Nemeskisfalud, Vörs). Érdekes hogy Vörsön ahol bevándorlási többletet mérhettünk, ez a folyamat azonban nem a fiatalos lakosság megtelepedését hozta, mivel főként az idősebbek vásároltak itt házat. Ez a jellemző Balatonmáriára is. 2016 év végén itt több mint négy időskorú jutott egy fiatakorú személyre, holott mint láttuk a község növekszik a bevándorlás révén. Csakhogy ez nem hozta a lakosság fiatalosodását, hiszen az ideköltözők jobbra nyugdíjasok vagy idősebb korúak.

A korábban felsorolt, magas születési számokkal rendelkező falvak öregedési mutatója viszont kedvezőbb, fiatalosabb lakosság jellemzi őket. Szenyér jelenti ebből a szempontból a szélső értéket: e településen 3 fiatakorúra jut egy öregkorú személy (és nem fordítva!)

A KERECSENYI 'KISHÁZRÓL'

A Balatonmáriafürdőtől 36 kilométerre, már Zala megyében fekvő Kerecseny község egyike a klasszikus dunántúli aprófalvaknak. A Kis Balatontól nem messze található, dombok övezte, nehezen megközelíthető zsáktelepülés: a környék nagyobb városaitól (Keszthely, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) viszonylag messze, s nagyjából azonos távolságra 30-35 kilométernyire fekszik.

A rendszerváltáskor még csaknem négyszáz lelkes falu lakónépessége jelenleg hivatalosan 217 fő, valójában ennél is lényegesen kevesebb. Jelentős tehát a népesség

fogyása, és ezzel együtt természetesen annak öregedése is. 20-30 évvel ezelőtt közel még 300 beépített lakótelek volt a faluban, ma már a lakóházak több mint fele üresen áll, vagy akár lebontásra került. A népességfogyás ráadásul 'szelektív', vagyis a fiatalabb, képzetesebb, jobb munkaerőpiaci helyzetben lévők költöznek el.

Jelenleg a falusiak körül mintegy 120-130-an vannak a munkavállalási korban. Munkahelyek viszont lényegében csak ingázással érhetőek el az itt élőknek. A község 'legnagyobb' foglalkoztatója így az önkormányzat, amely a gazdasági válságra adott válaszként elindult foglalkoztatási és szociális programnak, a közfoglalkoztatásnak már 2012-től - annak indulásának évétől - kezdve aktív résztvevője.

Az önkormányzat célja az volt, hogy a program szervezésével lehetőségeihez mérten megpróbálja a faluban élő, munka nélkül lévő lakosság foglalkoztatásán - ha csak átmenetileg is - segíteni. Ennek érdekében évek óta több-kevesebb sikerrel működtetik ezt a programot, lehetőséget biztosítva ezzel a faluban élő, jórészt alacsony képzettségű, nem dolgozó, de aktív korú népességnek a munka világába való bekapcsolódásra. A közfoglalkoztatási programok keretében többek között felújították a település belterületi útjait és a mezőgazdasági földutakat, elvégezték az önkormányzat tulajdonában lévő építmények belső és külső faszerkezetének festését és karbantartási munkáit.

2014-től emellett már elindítottak egy mezőgazdasági programot is, kezdetben 30 fővel. Szerencsére ez a létszám azóta csökkent, hiszen aki tudott elhelyezkedett a munkaerőpiacon, vagy az ingázás vállalásával vagy a faluból való elköltözéssel. A mezőgazdasági tevékenység gyorsan fejlődött, a 4 hektárnyi szántóföld mellé, időközben az állami támogatásból két nagy méretű fóliasátrat is üzembe helyeztek, automata öntözőberendezéssel. A környezettudatos termelés érdekében komposztot és szerves trágyát használnak és mellőzik a műtrágyákat. A megtermelt zöldségeket egy - szintén állami támogatásból kialakított - kis feldolgozóüzemben tartósítani, savanyítani is tudják, traktorok és egyéb gépek mellett egy komolyabb kapacitású aszaló berendezést is be tudtak szerezni.

Az elmúlt években hiába alakult ki országos szinten munkaerő-hiány, Kerecsenynek, mint periférikus fekvésű zsákfalunak a közvetlen környezetében továbbra is viszonylag korlátozottak a munkalehetőségek. Mára elsősorban azon a személyek maradtak a programban akik az ingázást (pl. a jelentős

utazási költségek vagy családi kötelezettségek miatt); a számukra elérhető munkahelyek munkafeltételeit (pl. műszakozás) vállalni nem tudják, vagy nem megfelelő képzettségük, megromlott egészségi állapotuk révén elhelyezkedni nem tudnak.

Amíg a hosszú évek óta munka nélkül lévő, megkopott munkavégző képességű emberek számára nincs más foglalkoztatási és munkára szoktató alternatíva, addig Kerecseny polgármestere értelmes hasznos programok szervezésével próbál ezen embereknek segíteni. Számukra a munkavégzés - a minimálbérnél csekélyebb juttatás ellenére - legfőbb értéke, hogy helyben van, értelmes elfoglaltságot nyújt. Másrészt egyfajta biztonságot is jelent a nem védett munkapiacra való boldogulás bizonytalanságai, erőfeszítései, kudarcai helyett.

A helyben elvégzett kisiparos munkák és helyben megtermelt termékek biztosítása településvezetési szempontból, ráadásul - ha jól működik a program - egy fontos lépés lehet az önfenntartó település megvalósulása felé, ráadásul közösségteremtő eszközként is működhet.

A mezőgazdasági programokban megtermelt termékeket egyrészt a közétkeztetésben hasznosítják, de arra is van példa - ha ezt a település a szociális rendeletében szabályozza - hogy a rászorulóknak részére kiosztják. A felesleget viszont a szabályozás szerint helyi termelői piacokon is értékesíthetik. A sikeres mezőgazdasági közmunkaprogramok – és ilyen a kerecsenyi is - számára a termelés növekedésével egyre nagyobb kihívást jelent az értékesítés.

Bár a Kincses Somogy helyi termelői piacon az ős- és kistermelők kínálják termékeiket, a kerecsenyi közmunkaprogramot megismerve úgy döntöttünk, hogy az önkormányzattal együttműködve értékesítési csatornát biztosítunk a program termékei számára is. Tudatában vagyunk annak, hogy vékony a mezsgye a támogatás, valamint a piaci folyamatok akár káros következményekkel járó befolyásolása között. Mi is feltesszük a kérdést magunknak: meddig támogassunk egy jó kezdeményezést, hol van az a határ amikor ez már negatívan hat mások megélhetésére? A kerecsenyi stand kínálatát emiatt úgy próbáljuk megszervezni, hogy az kiegészítse ezt a kínálatot és ne konkurenciát jelentsen a kistermelők számára. Pl. idén palántát és epret csak ők tudtak hozni a piacra. Így bízunk benne, hogy a kerecsenyiekkal való együttműködés következtében sikerül középtávon egy olyan

kompromisszumos megoldást találunk, amely a vevőknek megfizethető árú, jó minőségű terméket, a piacnak a választék bővítését, a közmunkaprogram számára legális értékesítési csatornát jelent, anélkül, hogy a »valódi« - az állam által nem igazán támogatott - kistermelők helyzete ellehetetlenülne.

A kerecsenyi kisház a főszezonban kedden és pénteken, az őszi időszakban péntekenként és szombatonként tart nyitva. Mivel a program működtetője az önkormányzat, így a vásárlók a Kerecsenyi Önkormányzat nevére szóló nyugtát kapnak a vásárlásaik során.

Ha véleménye, ötlete, javaslata van a cikkel kapcsolatban várjuk a piac@kincsessomogy.hu címen, a FB-on (FB/Kincses Somogy) vagy keresse meg közvetlenül a piac üzemeltetőit!

KEDVENC RECEPJEINK: SPENÓTOS-SÜTŐTÖKÖS LASAGNE

Az őszi a sütőtök évszaka. A sütőtök magas karotintartalommal, C-vitamin-tartalommal rendelkezik, ezen felül jelentős kalcium- és foszforforrás is. Fogyasszuk, faragjuk örömmel! Mi kedveljük krémleves formájában, azonban most nem ennek a receptjét kínáljuk az olvasók figyelmébe, hanem talán egy kicsit extrémebb ételét, a sütőtökös-spenótos lasagne-t.

Hozzávalók: 25 dkg lasagne tészta, 25dkg spenót friss, vagy fagyasztott, 40-50 dkg sütőtök kockára vágva, fél liter tej, 10-15 dkg reszelt sajt, só, bors (borsikafű), szerecsendió, őrölt kömény, zúzott fokhagyma, 10 dkg vaj vagy margarin.

Elkészítés: A spenótot és a tököt külön edényben elkészítjük: megpároljuk a fele-fele vajon, sózzuk, fűszerezzük (a spenótot fokhagymával, a tököt a többivel, ízlés szerint). A spenótot sűrítjük egy kanál liszttel, majd a tököt és a spenótot is felengedjük a fele-fele tejjel. Puhára pároljuk, majd összetörjük, esetleg pépesítjük. Egy kivajazott tepsiben rétegezzük a hozzávalókat (a tésztát szárazon, nem kell előre megfőzni!), megszórjuk reszelt sajttal és sütőben készre sütjük (30-40 perc).

Jó étvágyat és kellemes piacozást kívánunk az őszi-téli időnyre!